

EUROPESE ERFGOEDSTRATEGIE VOOR DE 21STE EEUW

Aanbevelingen om
uitdagingen aan te gaan

Deze publicatie is gebaseerd op de **Aanbeveling van het Comité van Ministers aan de Lidstaten over de Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw (CM/Rec(2017)1)**

(Goedgekeurd door het Comité van Ministers op 22 februari 2017)

tijdens de 1278ste vergadering van de afgevaardigden van de ministers)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

© Raad van Europa, mei 2018

Alle rechten voorbehouden. Reproductie is toegestaan met bronvermelding, tenzij anders vermeld. Niets uit deze uitgave mag met commerciële doeleinden worden vertaald, gereproduceerd of overgedragen, in enige vorm of op enige wijze, elektronisch (cd-rom, internet, enz.), of mechanisch, met inbegrip van fotokopieën, opnamen of een ander systeem voor het opslaan of opvragen van informatie, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Secretariaat van de afdeling Cultuur en Cultureel Erfgoed van het Directoraat-generaal Democratie van de Raad van Europa (e-mail: Strategy21@coe.int)

Cover, opmaak en visuele identiteit:

©Raad van Europa (geproduceerd door Banian ICT voor de Europese Strategie 21 van de Raad van Europa)

Inhoud

Inhoud.....	3
Aanbeveling van het Comité van Ministers aan de Lidstaten over de Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw	1
Bijlage bij Aanbeveling CM/Rec(2017)1	4
VOORWOORD	4
I. ALGEMEEN KADER	7
II. REIKWIJDTE	8
III. DOEL EN DOELSTELLINGEN	9
IV. DRIE PRIORITAIRE COMPONENTEN EN VIER INTERFACES (CONVERGENTIEDOMEINEN)	10
V. VERBINTENISSEN	10
VI. INHOUD EN IMPLEMENTATIE	11
VII. INTERFACES: CONVERGENTIEDOMEINEN.....	11
VIII.EVALUATIEPROCEDURE	11
VI.I DE "SOCIALE COMPONENT" (S)	15
VI.II DE COMPONENT "RUIMTELIJKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELING (O)	28
VI.III DE COMPONENT "KENNIS- EN ONDERWIJS" (K)	40
BIJLAGE A	53
BIJLAGE B	61
1. DE "SOCIALE COMPONENT	61
2. DE COMPONENT "RUIMTELIJKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELING".....	69
3. DE "KENNIS- EN ONDERWIJSCOMPONENT.....	75

Aanbeveling van het Comité van Ministers aan de Lidstaten over de Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw

(Goedgekeurd door het Comité van Ministers op 22 februari 2017 tijdens de 1278ste vergadering van de afgevaardigden van de ministers)

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa, overeenkomstig artikel 15.b van het Statuut van de Raad van Europa,

Overwegende dat het doel van de Raad van Europa het tot stand brengen van een grotere eenheid tussen zijn leden is, en dat dit doel meer bepaald kan worden bereikt door een gezamenlijk optreden in het domein van cultuur en cultureel erfgoed;

Gelet op de voortrekkersrol van de Raad van Europa op het gebied van erfgoed en met name het Europees Jaar van het Bouwkundig Erfgoed, dat in 1975 werd georganiseerd en werd afgesloten met het Europees Charter van het Bouwkundig Erfgoed (Verklaring van Amsterdam). Dit leidde op Europees niveau tot een groeiend besef van het belang van erfgoed en tot de invoering van een geïntegreerd erfgoedbeleid in alle Lidstaten;

Gezien de onvervangbare bijdrage van erfgoedexperts, die tot uiting komt in vele verdragen. De uitvoering en opvolging van deze verdragen is de verantwoordelijkheid zijn van de Lidstaten van de Raad van Europa, in samenwerking met de relevante belanghebbenden, namelijk:

- het Europees Cultureel Verdrag (ETS nr. 18), ondertekend in Parijs op 19 december 1954;
- het Verdrag ter Bescherming van het Bouwkundig Erfgoed van Europa (ETS nr. 121), ondertekend in Granada op 3 oktober 1985;
- het Europees Verdrag ter Bescherming van het Archeologisch Erfgoed (herzien) (ETS nr. 143), ondertekend in Valletta op 16 januari 1992;
- de Europese Landschapsconventie (ETS nr. 176), ondertekend in Florence op 20 oktober 2000;
- de Kaderconventie van de Raad van Europa over de Waarde van Cultureel Erfgoed voor de samenleving (CETS nr. 199), ondertekend in Faro op 27 oktober 2005;

Benadrukkend dat deze verdragen bijdragen tot een fundamenteel referentiekader voor het nationale beleid op het gebied van het erfgoed;

Ervan overtuigd dat de bescherming, het behoud, de bevordering en de opwaardering van erfgoed bijdragen tot de opbouw van meer inclusieve en rechtvaardige samenlevingen. Deze zijn gebaseerd op de beginselen die het gemeenschappelijke erfgoed van de volkeren van Europa vormen;

Ervan overtuigd dat het erfgoedbeleid bijdraagt tot de verbetering van het leefomgeving en

de levenskwaliteit van de Europeanen en een belangrijke rol speelt in de versterking van het sociale weefsel en de economische vooruitgang;

Benadrukkend dat het beheer van erfgoed een uitdaging is voor alle samenlevingen in Europa en zelfs wereldwijd als we rekening houden met de beginselen van de democratie en de mensenrechten. Een Europese aanpak kan bijdragen tot de versterking van de samenhang en de doeltreffendheid van de maatregelen die op het niveau van elke Lidstaat moeten worden genomen;

Vastbesloten een vervolg te geven aan de Verklaring van Namen die werd aangenomen op de 6de Conferentie van de Europese Ministers bevoegd voor Erfgoed (Namen, 23 en 24 april 2015);

Herinnerend aan de slotverklaring van de 10de Conferentie van de Ministers van Cultuur van de Raad van Europa (Moskou, april 2013), waarin de rol van de Raad van Europa als een vooraanstaande pan-Europese organisatie op het gebied van cultuur werd bevestigd;

Zich bewust van de doorslaggevende bijdrage van andere internationale organisaties, met name UNESCO, aan de bescherming, de borging, het behoud en de opwaardering van erfgoed en verheugd over het initiatief van de Europese Commissie¹ om 2018 uit te roepen tot Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed;

Vaststellend dat erfgoed een essentiële pijler van de cultuur is en dat beiden voor gemeenschappelijke uitdagingen staan;

Overwegende dat de budgettaire en menselijke middelen, zowel op Europees niveau als in sommige Lidstaten, steeds minder toereikend zijn om behoud en beheer van het Europese erfgoed te waarborgen. En er zo voor te zorgen dat het aan de toekomstige generaties kan worden doorgegeven;

Gelet op de Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw, opgesteld door de Stuurgroep Cultuur, Erfgoed en Landschappen (CDCPP) op basis van de conclusies van de Europese Ministers bevoegd voor erfgoed en het belang en de waarde ervan erkennend voor alle Lidstaten en voor derde landen die partij zijn bij het Europees Cultureel Verdrag;

Vaststellend dat een van de belangrijkste kenmerken van de strategie de uitwisseling van praktijken en concrete ervaringen tussen de Lidstaten is. Hierdoor kunnen zij bij elkaar inspiratie vinden om de uitvoering van de strategie te vergemakkelijken,

1. Beveelt aan dat de regeringen van de Lidstaten:
  - a. de bij deze aanbeveling gevoegde strategie op de passende bestuursniveaus omarmen en uitvoeren, rekening houdend met de wettelijke bepalingen en praktijken;
  - b. de strategie op grote schaal bekend te maken bij gouvernementele en niet-gouvernementele belanghebbenden, regionale en lokale besturen, professionals, lokale

---

¹ Anders zou de alinea als volgt kunnen worden gewijzigd: en verheugd over het besluit van de Raad en het Europees Parlement om 2018 uit te roepen tot Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed.

- verenigingen en het maatschappelijk middenveld, en hen aan te moedigen om een actieve rol te spelen in de bevordering van de effectieve uitvoering van de strategie en de verwezenlijking van haar doelstellingen;
- c. wanneer mogelijk gebruikmaken van de voorbeelden van beste praktijken die in het HEREIN-systeem worden geregistreerd en bijgewerkt;
  - d. zorgen voor de opvolging van het evaluatieproces, dat een integrerend deel uitmaakt van de strategie en haar uitvoering;
2. Nodigt de staten die het Europees Cultureel Verdrag ondertekend hebben en die geen lid zijn van de Raad van Europa uit om de strategie als referentiedocument te nemen en er gevolg aan te geven, rekening houdend met hun eigen regelgeving en praktijk;
  3. Verwelkomt het initiatief van de Europese Commissie om 2018 uit te roepen tot Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed en moedigt synergiën met de uitvoering van deze strategie aan.

VOORWOORD

De Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw kadert in de veranderingen die hebben plaatsgevonden in het concept erfgoed, die geworteld zijn in de geschiedenis van Europa, met name in de 18de en 19de eeuw. Het is nuttig om te verwijzen naar enkele belangrijke mijlpalen in de complexe geschiedenis van dit concept en van het erfgoedbeleid. Deze brengen zowel gemeenschappelijke tendensen als duidelijke verschillen tussen de verschillende landen van Europa aan het licht, als gevolg van de bijzondere omstandigheden van elke Staat en van de relatie van die Staat met zijn erfgoed en geschiedenis.

De bescherming van erfgoed is in de openbare, religieuze en particuliere sfeer terechtgekomen als erfenis van de waarden van de Oudheid die in de Renaissance en de Verlichting werden herwonnen en herontdekt, onder meer via de Romeinse en pauselijke traditie. Het doel was de objecten, rituelen en overblijfselen van het verleden te bewaren en door te geven aan de toekomstige generaties. Vanaf de 17de eeuw legden geleerde "oudheidkundigen" in heel Europa verzamelingen van allerlei voorwerpen aan, richtten ze de eerste musea op en stichtten ze wetenschappelijke genootschappen. Sommige landen, zoals Zweden, vaardigden toen al officiële instructies uit. De Franse Revolutie, met haar tegenstrijdige maatregelen – zowel destructief als beschermend – en haar omwentelingen, met inbegrip van plunderingen na de nationalisatie van eigendommen, vormde een keerpunt.

Intellectuelen raakten er toen bij betrokken. In 1799 verdedigde Goethe het concept van de collectieve eigendom en de bescherming van erfgoed: "Alle kunstwerken behoren als zodanig tot de gehele mensheid en hun bezit brengt de plicht met zich mee om voor hun behoud te zorgen".² In 1825 schreef Victor Hugo in zijn pamflet getiteld "Oorlog aan de slopers": "Een gebouw heeft twee aspecten: zijn gebruik en zijn schoonheid. Het gebruik behoort toe aan de eigenaar, de schoonheid aan de gehele wereld. Wie een gebouw vernietigt, overschrijdt dus zijn recht."³ De vruchten van de Verlichting – musea voor kunst, wetenschap en technologie – werden in een aantal landen opengesteld voor het publiek. In Frankrijk ontwikkelde dit institutionaliseringsproces zich met een educatief doel. Dit gebeurde parallel met de nationalisering van eigendom.

In de 19de eeuw, in een Europa dat in vijandige naties was verbrokkeld, probeerden nationalistische bewegingen en later de revoluties van 1848 het bestaan te rechtvaardigen en te versterken van staten. Sommige waren net in opkomst terwijl andere werden bedreigd. Mensen wendden zich tot het verleden om een eigen identiteit te verwerven. Geleidelijk aan kwam er een verschuiving van het idee van een monument als herdenking van een persoon of een gebeurtenis (van het Latijnse *monumentum* – een gedenkteken, gebaseerd op het werkwoord *monere* – herinneren aan) naar het idee van een monument met een historische en artistieke waarde. Overall in Europa werd de basis van een nationaal erfgoedbeleid gelegd.

² Goethe J. W. (von) (1799), *Propyläen. Eine periodische Schrift*, Tübingen, geciteerd in Swenson A. (2013), *The rise of heritage. Preserving the past in France, Germany and England, 1789-1914*, Cambridge University Press, p. 278.

³ Hugo V, *Sur la destruction des monuments en France (1825)*, in : *Guerre aux Démolisseurs, Revue des deux mondes*, deel 5 (1832), p. 607-622.

Men stelde inventarissen op, gevolgd door wetten die beetje bij beetje regels voor bescherming, behoud en opwaardering oplegden.

In het begin van de 20ste eeuw stelde de Oostenrijker Aloïs Riegl een typologie van monumenten voor, gelinkt aan een reeks waarden. Hij benadrukte de begrippen bescherming, behoud en restauratie. Deze beginselen werden vervolgens opgenomen in de nationale wetgeving van alle Europese landen, een erfenis die de Lidstaten van de Raad van Europa ten goede komt.

In 1931 keurde het 1ste Internationale Congres van Architecten en Technici van Historische Monumenten in Athene een handvest goed (het Handvest van Athene voor de Restauratie van Historische Monumenten). Dit bekrachtigde de door Riegl uiteengezette beginselen. Het handvest beval aan dat elk gebruik van monumenten rekening zou houden met hun historische of artistieke aard en dat bij de planning van elke ontwikkeling speciale aandacht zou worden besteed aan monumenten en hun omgeving. Het benadrukte ook het belang van samenwerking tussen curatoren, architecten en wetenschappers. Het riep ten slotte op tot internationale samenwerking. Dit was een primeur in het domein van het "artistiek en archeologisch erfgoed". In 1964 werd de Internationale Raad voor Monumenten en Landschappen (ICOMOS) op voorstel van UNESCO opgericht door deze specialisten en hun opvolgers. Dit gebeurde op het 2de Internationale Congres van Architecten en Technici van Historische Monumenten in Venetië. De bijzondere context van de naoorlogse periode en de inspanningen van UNESCO om iconische sites overal ter wereld te redden lagen aan de basis. Dit 2de Congres heeft 13 resoluties aangenomen, te beginnen met het Internationaal Handvest voor het Behoud en de Restauratie van Monumenten en Stads- en Dorpszichten, beter bekend als het Charter van Venetië.

In de jaren 1970 is de term "cultureel erfgoed of erfgoed" in de plaats gekomen van de term "historisch monument". Deze laatste term was voortaan voorbehouden aan wettelijk beschermde sites. Deze verandering hield een aanzienlijke uitbreiding van het concept in. Het vond plaats in een sociaaleconomische, politieke en culturele context die samenviel met de oliecrisis van 1973 en ingrijpende veranderingen in de levensstijl. De Conventie voor de bescherming van het Cultureel en Natuurlijk Werelderfgoed (UNESCO, 1972) en het Europees Jaar van het Bouwkundig Erfgoed, met als slogan "Een toekomst voor ons verleden" (Raad van Europa, 1975), waren belangrijke kenmerken van deze verandering. De val van de Berlijnse Muur in 1989 veranderde de grenzen en creëerde nieuwe gemeenschappelijke ruimten.

De Raad van Europa stelde een aantal sleutelverdragen op. Deze waren het resultaat van de uitwisselingen en discussies tussen experts en politieke vertegenwoordigers. Na goedkeuring werden ze verschillende Europese landen geïmplementeerd en omgezet in nationale wetgeving. Ze vormden de basis voor een sterker Europa van erfgoed:

- het Europees Cultureel Verdrag (Parijs, 1954 - ETS nr. 18);
- het Verdrag ter Bescherming van het Bouwkundig Erfgoed van Europa (Granada, 1985 - ETS nr. 121);
- het Europees Verdrag ter Bescherming van het Archeologisch Erfgoed (herzien) (Valletta, 1992 - ETS nr. 143);
- de Europese Landschapsconventie (Florence, 2000 - ETS nr. 176);
- de Kaderconventie over de Waarde van Cultureel Erfgoed voor de Samenleving (Faro,

2005 - CETS nr. 199).

Deze verdragen zijn referentieteksten geworden, aangevuld met een reeks verklaringen, aanbevelingen en resoluties.⁴

De Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw is de erfgenaam van deze hele traditie van reflectie, uitwisseling en samenwerking, die de afgelopen 40 jaar is versterkt. Bij het begin van deze 21ste eeuw houden we ons niet langer bezig met de vraag waarom of hoe we ons erfgoed moeten behouden, restaureren en valoriseren, maar veeleer met de vraag: "Voor wie moeten we dit doen?" Dit is precies de grondgedachte van de Kaderconventie van Faro over de Waarde van het Cultureel Erfgoed voor de Samenleving, die aan de basis ligt van het hele proces van de Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw.

---

⁴ Beschikbaar op: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/>

I. ALGEMEEN KADER

De oorsprong van de Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw ligt in de talrijke verwezenlijkingen van de Raad van Europa, die sinds de goedkeuring van het Europees Cultureel Verdrag hebben bijgedragen tot de vormgeving van het erfgoedbeleid van de meeste Europese landen en hun samenwerking. De strategie is ook gebaseerd op de werkzaamheden van UNESCO en de Europese Unie en op de discussies binnen de internationale niet-gouvernementele erfgoedorganisaties en -netwerken die betrokken werden bij het opstellen van deze strategie.

De belangstelling voor erfgoed op Europees en internationaal niveau gaat terug tot het einde van de 19de eeuw en blijft zich ontwikkelen. Ze komt tot uitdrukking in de oprichtingsverdragen en meer bepaald de Verdragen van Den Haag nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te land (1899, 1907), het Verdrag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict (1954), en de Charters van Athene (1931) en Venetië (1964) over de bewaring en restauratie van historisch erfgoed. De recentste referentieteksten zijn de Conventie voor het borgen van immaterieel cultureel erfgoed van UNESCO (2003), de Conventie voor de bescherming en de promotie van de diversiteit van cultuuruitingen van UNESCO (2005) en de Kaderconventie van de Raad van Europa over de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving (2005). Deze Kaderconventie wijst op de noodzaak van een grotere participatie van burgers en het vermogen van deze lokale gemeenschappen, burgers en maatschappelijke organisaties om wat voor hen van betekenis is te erkennen als erfgoed en om dat erfgoed te respecteren, te behouden, door te geven en te verrijken.

Maar ons continent heeft veel veranderingen ondergaan die voor uitdagingen zorgen voor het "samenleven" en het handhaven van de beginselen waarop de democratie is gebaseerd. Dit is het gemeenschappelijk erfgoed van de Lidstaten van de Raad van Europa.

Tal van uitdagingen vragen om samenhangende, alomvattende en inspirerende antwoorden: demografische en klimatologische veranderingen, de verspreiding van massatoerisme op mondiaal niveau, het toenemende aantal natuurrampen of door de mens veroorzaakte rampen, de verleiding tot isolationisme van gemeenschappen, de scheidslijnen tussen de generaties, de economische crisis en het ontstaan van uitdagingen voor of ernstige schendingen van de waarden van vrijheid, verdraagzaamheid en democratie waarop onze samenlevingen zijn gebaseerd.

Erfgoed, in al zijn componenten, zowel tastbaar als immaterieel, is een sleutelfactor voor de heroriëntering van onze samenlevingen. Dit moet gebeuren op basis van de dialoog tussen culturen, het respect voor identiteiten en diversiteit, en het gevoel te behoren tot een gemeenschap van waarden. Erfgoed kan een sleutelrol spelen als middel om een identiteit op te bouwen, te onderhandelen en te doen gelden.

Erfgoed is ook een krachtige factor voor de sociale en economische ontwikkeling, door de activiteiten die het genereert en het ondersteunde beleid. Het kan bijdragen tot het bereiken van doelstellingen van andere sectoren. Het is een hulpbron van onschatbare waarde op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, toerisme en duurzame ontwikkeling.

Er is dringend behoefte aan een herpositionering van het erfgoedbeleid, dat de kern moet

vormen van een geïntegreerde aanpak die gericht is op het behoud, de bescherming en de bevordering van erfgoed door de ganse samenleving. Dit moet gebeuren door zowel nationale overheden als gemeenschappen die de hoeders zijn van dat erfgoed – zodat iedereen, van de meest betrokkenen tot degenen meer op afstand, erfgoed kan waarderen en zich verantwoordelijk voor kan voelen.

Deze uitdaging kan niet door elke staat afzonderlijk worden opgenomen. Ieders inspanningen moeten worden volgehouden, ondersteund en uitgebreid door de anderen. Dit kan door middel van een gemeenschappelijk bewustzijn en van evenwichtige en consequente acties. Dat is het doel van deze strategie voor de 21ste eeuw.

II. REIKWIJDTE

De Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw volgt een inclusieve aanpak en betreft niet alleen de lokale, regionale, nationale en Europese overheden, maar ook alle belanghebbenden op het gebied van erfgoed, waaronder professionals, (internationale) niet-gouvernementele organisaties, de vrijwilligerssector en het maatschappelijk middenveld.

Zij bevordert goed bestuur⁵ op basis van participatief beheer, waarbij op de eerste plaats het nationale, regionale en lokale niveau worden betrokken. Het zijn immers de lokale overheden die een rechtstreekse band hebben met hun erfgoed en het dagelijks beheren. Het is dan ook op dit niveau dat de burgers moeten worden aangemoedigd om een grotere rol te spelen in de uitvoering van deze strategie. Dit wordt gekaderd in de context van een overheidsop-treden en in nauwere samenwerking van de betrokken professionals en overheidsdiensten.

Het begrip erfgoed is de laatste decennia sterk veranderd en zijn positie verschilt nog steeds naargelang van de samenleving waarin het zich bevindt. De gebruikelijke scheidslijnen verdwijnen en maken een holistische benadering mogelijk: erfgoed, dat een immateriële dimensie, kennis en vaardigheden omvat. Het is onlosmakelijk verbonden met zijn context en zijn natuurlijke en culturele omgeving. Er ontstaan nieuwe relaties tussen erfgoed en hedendaagse creatie, zodat meer ruimte wordt geschapen voor creativiteit en innovatie.

In de lijn met de Kaderconventie van Faro wordt de erkenning van erfgoed opgevat als een gedeelde verantwoordelijkheid. Erfgoed is niet langer beperkt tot het beschermde erfgoed, die elementen die officieel als zodanig door de nationale autoriteiten worden erkend. Maar het omvat nu de elementen die door de lokale bevolking en de lokale overheden als erfgoed

---

⁵ Goed bestuur is een concept dat de inspiratiebron vormt voor het overheidsbeleid en de manier waarop ambtenaren hun taken uitvoeren. Het omvat beginselen zoals – zie als referentie de op 8 maart 2008 door het Comité van Ministers goedgekeurde Strategie van de Raad van Europa voor innovatie en goed bestuur op lokaal niveau – het houden van eerlijke en vrije verkiezingen, respect voor diversiteit, transparantie en ethisch gedrag, verantwoordingsplicht, openheid en deelname aan het beheer van openbare zaken, duurzaamheid en langetermijnvisie, gezond en verantwoordelijk gebruik van overheidsmiddelen, enz. "Participatief beheer" wordt hier gebruikt als een overkoepelend begrip voor open attitude ten aanzien van de behoeften en verwachtingen van belanghebbenden, de bereidheid van overheden om naar hen te luisteren en antwoorden te geven op hun verwachtingen of vragen. Dit zorgt voor een overheidsbeleid dat vertrekt van openheid, aansprakelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid.

worden beschouwd. Deze ontwikkeling leidt tot nieuwe, meer participatieve en meer op samenwerking gerichte benaderingen van het beheer.

Erfgoed is een niet-hernieuwbare gemeenschappelijke bron. Het behoud, de bescherming, de restauratie en de opwaardering zijn de verantwoordelijkheid van de samenleving als geheel, ook op politiek, juridisch en administratief gebied. Het is dan ook noodzakelijk de rol van alle betrokkenen te definiëren en de burgers in het bijzonder de middelen te geven om hun verantwoordelijkheden op zich te nemen. Bewustmaking, onderzoek en opleiding zijn daarom van essentieel belang. Opleiding is onontbeerlijk voor het behoud en de overdracht van de Europese kennis en vaardigheden. Deze vormen op hun beurt een vorm van erfgoed die verder gebruikt kan worden. Deze aanpak moet gebaseerd zijn op een dialoog tussen de staat, de burgers en de professionals in een optiek van wederzijdse verrijking.

Erfgoed is een kenmerkende eigenschap van Europa en een grondige kennis van dit erfgoed vereist interdisciplinair onderzoek. Het is een belangrijke factor voor de identiteit en de aantrekkelijkheid van het continent omwille van zijn unieke rijkdom en diversiteit. Het getuigt van de politieke, culturele, artistieke, wetenschappelijke, spirituele, filosofische en commerciële uitwisselingen die onze Europese identiteit hebben gevormd. Het leidt tot een beter begrip van onszelf en van anderen.

III. DOEL EN DOELSTELLINGEN

De strategie is gebaseerd op de kernwaarden van de Raad van Europa: democratie, respect voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, openheid en dialoog, gelijke waardigheid van alle personen, wederzijds respect en aandacht voor diversiteit. Ze heeft tot doel de implementatie van de verdragen over erfgoed aan te moedigen en te vergemakkelijken. Ze pleit voor een gemeenschappelijke en uniforme benadering van het erfgoed en de wijze waarop het moet worden beheerd. Dit moet gebeuren op basis van een doeltreffend juridisch kader dat het geïntegreerde behoud van erfgoed waarborgt zoals in de geest van de Resolutie Res(76) 28 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de aanpassing van de nationale wetten en voorschriften aan de vereisten van het geïntegreerde behoud van het architectonische erfgoed. Alle belangrijke actoren, zoals institutionele en andere, de vertegenwoordigers van de professionals en het maatschappelijk middenveld, op lokaal, nationaal, Europees en internationaal niveau, moeten worden betrokken.

Ze beoogt een synergie tussen bestaande instrumenten en beleidsmaatregelen en deze waar nodig te verbeteren of aan te vullen. Dit gebeurt meer bepaald op basis van de rechtsinstrumenten die op internationaal en Europees niveau van kracht zijn. Daarnaast onderstreept ze de ervaring en de verwezenlijkingen van de Europese landen door deze te verspreiden en te delen via het HEREIN-systeem, een informatienetwerk voor het Europees erfgoed.

Verder wil ze bij te dragen tot de opbouw van vreedzame samenlevingen, bewust van hun diversiteit en de rijkdom. Deze samenlevingen zijn aantrekkelijk zijn in termen van werkgelegenheid en economische ontwikkeling. Er is sprake van een hoge levenskwaliteit en een hoogwaardig leefomgeving.

IV. DRIE PRIORITAIRE COMPONENTEN EN VIER RAAKVLAKKEN (CONVERGENTIEDOMEINEN)

De strategie bestaat uit drie onderdelen:

1. De "sociale" component gebruikt de troeven van erfgoed om de diversiteit, de empowerment van erfgoedgemeenschappen en een participatief beheer te bevorderen.
2. De component "ruimtelijke en economische ontwikkeling" heeft tot doel de bijdrage van erfgoed aan de duurzame ontwikkeling te versterken, op basis van lokale hulpbronnen, toerisme en werkgelegenheid.
3. De component "kennis en onderwijs" concentreert zich, via erfgoed, op onderwijs, onderzoek en levenslang leren, door de oprichting van erfgoedkenniscentra en opleidingscentra voor erfgoedberoepen, door middel van passende onderwijs-, opleidings- en onderzoeksprogramma's.

Deze "componenten" werken op elkaar in, we onderscheiden vier raakvlakken: tussen de sociale component en de component ruimtelijke en economische ontwikkeling; tussen de component ruimtelijke en economische ontwikkeling en de component kennis en onderwijs; tussen de component kennis en onderwijs en de sociale component, en ten slotte tussen de drie componenten.

De overkoepelende samenhang en de specifieke aard van deze strategie vloeien voort uit het evenwicht tussen de verschillende componenten en hun raakvlakken.

V. VERBINTENISSEN

De strategie wordt voorgelegd aan de Lidstaten van de Raad van Europa en aan de andere staten die het Europees Cultureel Verdrag ondertekend hebben.⁶ Zij worden sterk aangemoedigd om de strategie in overeenstemming met hun respectieve grondwettelijke stelsels na te leven en alle passende maatregelen te nemen om haar doelstellingen te verwezenlijken.

Deze maatregelen kunnen uiteraard al genomen zijn, maar nieuwe initiatieven kunnen noodzakelijk blijken. De staten verbinden zich er te goeder trouw toe de nodige stappen te ondernemen om de aanbevelingen van deze strategie uit te voeren en elkaar bij te staan in de vorm van een uitwisseling van ervaringen, kennis, onderzoek en goede praktijken.

In de HEREIN-database zijn al veel voorbeelden van goede praktijken te vinden. De Lidstaten wordt verzocht deze databank te raadplegen en aan te vullen met nieuwe praktijken die in overeenstemming zijn met deze strategie. Bijdragen van lokale besturen, belanghebbenden

⁶ Deze strategie wordt voorgesteld aan de Lidstaten van de Raad van Europa en aan de staten die partij zijn bij het Europees Cultureel Verdrag krachtens Aanbeveling Rec(2017)... van het Comité van Ministers van de Raad van Europa waarvan ze integraal deel uitmaakt.

op het terrein, verenigingen, professionals en het maatschappelijk middenveld zijn welkom en zullen in samenwerking met de nationale HEREIN-coördinatoren worden voorgesteld.

VI. INHOUD EN IMPLEMENTATIE

Elke component is gekoppeld aan een reeks uitdagingen, waarvan sommige een of beide andere onderdelen overlappen. Er zijn een aantal aanbevelingen geformuleerd om deze uitdagingen aan te gaan. Het is aan elke staat om deze aanbevelingen te implementeren in overeenstemming met zijn prioriteiten, middelen en hulpbronnen. Elke aanbeveling is opgesplitst in voorgestelde maatregelen in de vorm van suggesties. Deze worden geïllustreerd aan de hand van al uitgevoerde acties in bepaalde Staten (zie Bijlage B voor meer informatie hierover).

VII. RAAKVLAKKEN: CONVERGENTIEDOMEINEN

Sommige van de hierboven genoemde acties hebben betrekking op twee of zelfs drie componenten. Deze overlappingen zijn echte convergentiedomeinen die onvermijdelijk zijn en de consistentie van de strategie aantonen. Zo vallen sommige van de voorgestelde acties onder zowel de "sociale" component als de component "ruimtelijke en economische ontwikkeling" of de component "sociale" en de component "kennis en onderwijs", of de component "ruimtelijke en economische ontwikkeling" en de component "kennis en onderwijs". Sommige acties kunnen gemeenschappelijk zijn voor alle drie de benaderingen. Zie bijlage A voor een diagram ter illustratie.

VIII. EVALUATIEPROCEDURE

De strategie moet worden geëvalueerd op basis van een zachte monitoring, zowel op Europees als op nationaal niveau. De beoordelingsprocedure voor een geïntegreerde aanpak is opgenomen in Bijlage A.

Op het niveau van de Raad van Europa is HEREIN het referentie-instrument voor het toezicht op de strategie en een kanaal voor de uitwisseling van beste praktijken. Een ondersteunende groep heeft als taak het secretariaat te helpen bij de aanpassing van het formulier van de nationale rapporten om dit doel te bereiken. De nationale coördinatoren zullen informatie over de strategie ontvangen. Een ad-hocplatform, waarvan de samenstelling en de taakomschrijving zullen worden vastgesteld door de Stuurgroep Cultuur, Erfgoed en Landschappen (CDCPP), zal de strategie evalueren op basis van door HEREIN verzamelde informatie. Het zal vanaf 2018 een jaarverslag indienen bij de CDCPP. In dit verslag zal niet alleen worden aangetoond hoeveel vooruitgang is geboekt, maar zullen ook de aanbevelingen worden gedaan waarop inspanningen moeten worden gericht. Er zullen eventueel ook voorstellen voor actualiseringen worden gedaan. Het is de bedoeling dat in 2020 een eerste algemene evaluatie plaatsvindt, zodat de strategie zo nodig kan worden bijgesteld.

Op nationaal niveau zullen het bovenstaande schema en het in Bijlage A voorgestelde evaluatiesysteem elke staat de mogelijkheid bieden zijn erfgoedbeleid onmiddellijk te analyseren

aan de hand van de driedelige aanpak met hun raakvlakken, en de prioritaire actiegebieden te identificeren. Staten kunnen de HEREIN crowdfunding-functie gebruiken om zich te inspireren op stappen die al andere landen zijn ondernomen. Het is aan elke Lidstaat om het meest geschikte toezicht- en evaluatiesysteem te definiëren, eventueel op basis van de werkzaamheden in de nationale HEREIN-verslagen.

(Bijlagen A en B zijn te vinden aan het einde van dit document)

Opzettelijk blanco gelaten pagina